

دانشگاه علم و صنعت

برنامه راهبردی بخش تغذیه جامعه گروه تغذیه

تهیه شده:

دکتر سید رضا سبحانی

دکتر مریم خسروی

دکتر گلناز رنجبر

بهار ۱۴۰۰

مقدمه:

تغذیه در جامعه، شاخه‌ای از علم تغذیه است که محدوده وسیعی از موضوعات غذا و تغذیه مرتبط با تک تک افراد، خانواده‌ها و نیازهای خاص گروه‌های سنی مختلف، مطالعه عادات غذایی سالم به منظور ارتقاء سطح سلامتی و جلوگیری از بیماری، طراحی برنامه‌های مرتبط با تغذیه در سطح جامعه، بررسی سیستم‌ها، سیاست‌ها و محیط‌هایی که هدف آن بهبود یا حفظ سلامت مطلوب جمعیت‌ها است را مد نظر قرار می‌دهد. تغذیه در سطح جامعه شامل مداخلات سطح جامعه و فرد است که تغییراتی در دانش، نگرش، رفتار و نتایج بهداشتی در بین افراد، خانواده‌ها یا گروه‌های کوچک و هدفمند در یک جامعه را ایجاد می‌کند^{۱، ۲}. اصطلاحات "تغذیه در بهداشت عمومی"، "تغذیه و سلامت در جامعه" و "سیاست‌گذاری تغذیه" اغلب به جای یکدیگر استفاده می‌شوند که تغذیه جامعه گسترده‌ترین واژه با طولانی‌ترین سابقه را دارد^۳.

همان‌طور که در شکل ۱ موارد اصلی مربوط به عملکرد تغذیه جامعه نشان داده شده است، متخصصین حیطه تغذیه جامعه با یک نگاه چند بعدی و با بهره‌مندی از علوم مختلف در جهت پیشگیری از بیماری‌های مرتبط با غذا و تغذیه در سطح جامعه فعالیت می‌کنند. بنابراین در تحقق اهداف خاص در برنامه‌ها و سیاست‌های بهداشتی در سطح منطقه‌ای و ملی این دانش مورد توجه قرار می‌گیرد.

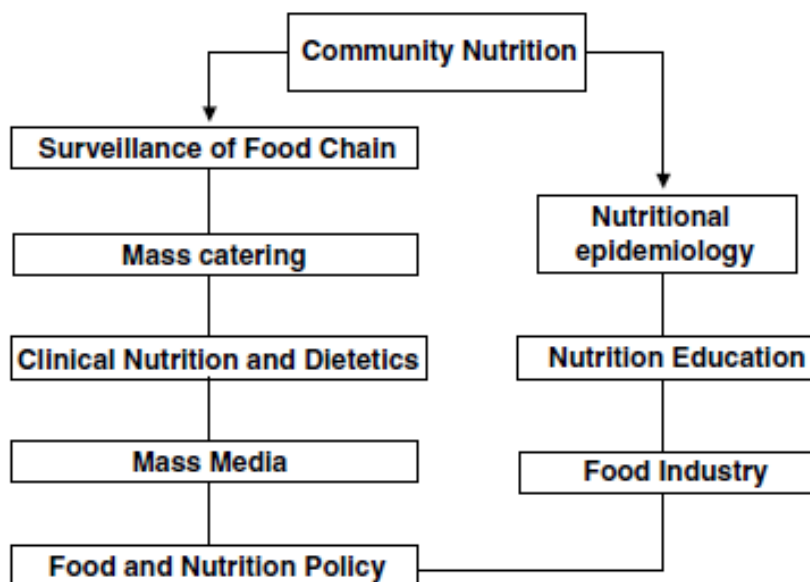

Figure 1 Action areas under the scope of community nutrition.

Ref: Aranceta, J. "Community nutrition." *European journal of clinical nutrition* 57.1 (2003): S79-S81.

در این گرایش از علم تغذیه گروه هدف بیشتر در قالب جامعه و جمعیت مورد توجه هستند. تغذیه جامعه همچنین به عنوان " ترجمان و تبدیل علم تغذیه در طراحی و مدیریت موثر برنامه های متناسب با جامعه و بهبود تغذیه در جهت تامین غذا و تغذیه در چشم انداز توسعه و حقوق بشر " تعریف شده است. تغذیه جامعه بر دستیابی به امنیت غذایی عموم مردم تاکید دارد. هدف از تربیت متخصصان تغذیه جامعه این است که با نگرش بین بخشی قادر به اجرای موارد زیر باشند:

- الف) طراحی و مدیریت برنامه های مربوط به غذا و تغذیه و ارائه خدمات بطور موثر، کارا، هماهنگ و متعادل
- ب) آموزش و بکارگیری شیوه تصمیم سازی از پایین به بالا در مدیریت برنامه غذا و تغذیه در کشور
- پ) برقراری و اجرای یک شیوه انسجام یافته بین بخشی در آموزش، تحقیقات و کارورزی غذا و تغذیه
- ت) آموزش و تربیت نیروهای مدیر و کارآمد در کاربرد علم تغذیه و رشته های وابسته در جهت نیل به امنیت غذایی و تغذیه در جامعه
- ج) توجیه و جلب حمایت تصمیم گیران و برنامه ریزان سطح کلان برای تامین تغذیه مناسب در جامعه

چشم انداز بخش تغذیه جامعه:

"امنیت غذا و تغذیه پایدار برای همه مردم"

ماموریت اصلی بخش تغذیه جامعه در گروه تغذیه این دانشگاه:

- دستیابی به امنیت پایدار غذا و تغذیه برای همه مردم از طریق آموزش نیروهای متخصص در حیطه تغذیه جامعه و انجام پژوهش های مسئله محور

اهداف بخش تغذیه جامعه:

- ارائه یافته های علمی، سیاست ها و برنامه های عملیاتی مبتنی بر شواهد به منظور پیشگیری از بروز بیماریهای مزمن در سطح جامعه
- ارائه یافته های علمی، سیاست ها و برنامه های عملیاتی مبتنی بر شواهد به منظور پیشگیری و کاهش انواع سوء تغذیه ها از جمله کمبود ریز مغذی ها در سطح جامعه
- ارائه یافته های علمی، سیاست ها و برنامه های عملیاتی مبتنی بر شواهد به منظور افزایش سواد سلامت و سواد غذا و تغذیه در سطح جامعه.

- ارائه یافته های علمی، سیاست ها و برنامه های عملیاتی مبتنی بر شواهد به منظور دستیابی به نظام غذا و تغذیه پایدار در سطح جامعه
- ارائه یافته های علمی، سیاست ها و برنامه های عملیاتی مبتنی بر شواهد به منظور پایش و ارزیابی وضعیت سلامت تغذیه ای در سطح جامعه
- آموزش و تربیت نیروهای متخصص در حوزه تغذیه جامعه به منظور اجرای برنامه های تغذیه ای در سطح نظام سلامت همگانی
- تبدیل شدن به قطب تغذیه جامعه در منطقه شرق و شمال شرق کشور

فعالیت های از گذشته تا کنون در حیطه تغذیه جامعه همکاران:

خانم دکتر خسروی:

تعدادی از طرح های مرتبط با حوزه تغذیه جامعه بنده که در زیر فهرست شده اند، پایان یافته و تعداد ۱۶ مقاله از آنها به چاپ رسیده و تعدادی نیز در دست اجرا هستند:

- بررسی ارتباط کووید-۱۹ با وضعیت تغذیه ای افراد شرکت کننده در مطالعه پرشین کوهورت در مشهد
- بررسی ارتباط وضعیت اقتصادی-اجتماعی مناطق مختلف شهرمشهد با شدت ناامنی غذایی خانواده های ساکن آن مناطق
- بررسی الگوهای غذایی غالب در زنان شرکت کننده در مطالعه کوهورت مشهد و ارتباط آن با سندروم متابولیک
- مقایسه الگوهای غذایی غالب، شاخص التهابی، میزان فیتوکمیکال ها و امتیاز تعادل اکسیداتیو در رژیم غذایی زنان افسرده با افراد سالم
- بررسی تاثیر تحریم های امریکا بر میزان دریافت های غذایی در بزرگسالان ساکن شهر مشهد
- بررسی مقایسه ای وضعیت تغذیه مادران باردار، شاخص های تن سنجی نوزادانشان در هنگام تولد و امنیت غذایی خانواده آنها قبل و بعد از تحریم های پسابرجام
- بررسی ارتباط فراوانی وعده های غذایی، میزان دریافت انرژی و شاخص های تن سنجی با شاخص های غیر تهاجمی سختی شریان در شرکت کنندگان سالم جمعیت پرشین کوهورت
- بررسی ارتباط امنیت غذایی خانوار با استرس، اضطراب و افسردگی (سلامت روان) در مادران ساکن شهر مشهد سال ۱۳۹۷
- بررسی روایی و پایایی پرسشنامه بسامد خوراک کودکان پیش دبستانی شهر مشهد
- بررسی روایی و پایایی ابزار سنجش سواد غذا و تغذیه در کودکان دبستانی شهر مشهد
- بررسی شاخص های تن سنجی و الگوهای غذایی در افراد مبتلا به کبد چرب غیرالکلی و مقایسه آنها با افراد سالم
- بررسی ارتباط بین الگوهای غذایی غالب با شاخص های تن سنجی و ترکیب بدنی در کودکان پیش دبستانی شهر مشهد
- بررسی ارتباط الگوهای غذایی و شاخص دریافت غذایی سالم در بیماران مبتلا به سنگ کیسه صفرا
- تعیین ارتباط ناامنی غذایی، الگوهای غذایی و دریافت غذایی با ضریب هوشی (IQ) در کودکان

- مقایسه الگوهای رژیم غذایی، معیار های سندرم متابولیک و برخی زیست نشانگرهای بیوشیمیایی در بیماران مبتلا به افسردگی عمده با افراد سالم
- بررسی ارتباط الگوهای غذایی و چاقی در دانش آموزان دبستانی مدارس تهران
- مقایسه ارتباط ناامنی غذایی با افسردگی در زنان افسرده و سالم
- بررسی ارتباط نا امنی غذایی و سواد غذا و تغذیه در دانش آموزان ۹-۱۲ ساله شهر مشهد
- بررسی ارتباط بین افسردگی و معیارهای سندروم متابولیک در زنان ساکن تهران
- نقش فعالیت فیزیکی در کاهش فراوانی بیماریهای مزمن غیر واگیر

خانم دکتر رنجبر:

- بررسی ارتباط بین ناامنی غذایی در دوران بارداری با شاخص های رشد نوزادان زیر ۶ ماه
- بررسی عوامل خطر تاثیرگذار بر مرگ ومیر قلبی عروقی ساکنین استان خراسان رضوی
- بررسی روابط الگوهای غذایی a-priori و a-posteriori با کیفیت زندگی مرتبط با سلامت و اثرات الگوی غذایی مدیریتانه ای بر این شاخص در نوجوانان
- بررسی رابطه ساختار شهری و مشخصات اقتصادی اجتماعی با وضعیت دریافت غذایی در میان کارکنان دانشگاه علوم پزشکی مشهد
- بررسی رابطه ساختار شهری و مشخصات اقتصادی اجتماعی با شیوع سندرم متابولیک ، اضافه وزن ، چاقی و فعالیت بدنی در میان کارکنان دانشگاه علوم پزشکی مشهد

آقای دکتر سبحانی:

- همکاری در طرح پیشنهادی معاونت بهداشتی با عنوان بررسی عوامل خطر تاثیرگذار بر مرگ ومیر قلبی عروقی ساکنین استان خراسان رضوی (مجری طرح: خانم دکتر علی نژاد)
- مجری طرح ارتباط ساختار شهری مشهد و متغیر های اقتصادی اجتماعی بر روی متغیر های تغذیه مطالعه پرشین کوهورت (با همکاری خانم دکتر رنجبر)
- همکاری در مطالعه بررسی حرکت به سمت رژیم غذایی پایدار در منطقه MENA با همکاری دفتر منطقه ای WHO
- همکاری در طرح طراحی سبد پایدار تغذیه ای با در نظر گرفتن ایمنی غذایی (با همکاری آقای دکتر هاشمی)

- همکاری در اجرای کمپین روز جهانی چاقی (همکاری با انجمن تغذیه مشهد)
- برنامه ریزی به منظور برگزاری دو برنامه بازآموزی تغذیه برای کارشناسان تغذیه نظام سلامت با موضوعیت تغذیه جامعه (با همکاری خانم دکتر خسروی)
- مجری طرح بررسی اثر تحریم ها بر روی تغییرات دریافت غذایی در استان خراسان رضویی
- حضور در انتخابات انجمن علمی تغذیه به عنوان کاندید هیئت مدیره تغذیه جامعه

زمینه های تخصصی پژوهشی همکاران بخش تغذیه جامعه:

خانم دکتر خسروی:

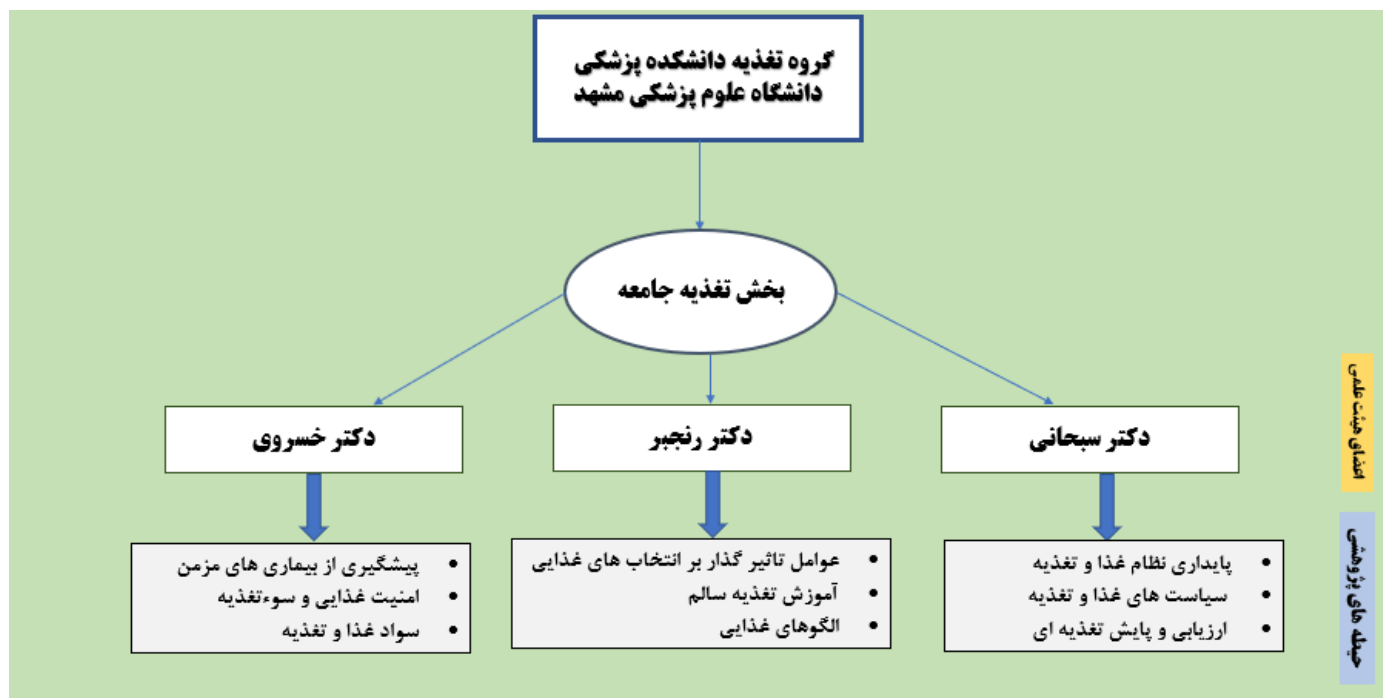
- پیشگیری از بیماری های مزمن: برنامه ریزی و طراحی مداخلات مناسب جهت پیشگیری و کنترل اضافه وزن و چاقی در گروه های سنی و جنسی متفاوت، برنامه ریزی و طراحی مداخلات مرتبط با سبک زندگی سالم با در نظر گرفتن شرایط محلی و منطقه ای مردم به منظور کاهش شیوع بیماریهای مزمن مانند سندروم متابولیک، بیماریهای قلبی عروقی، دیابت، کبد چرب غیرالکلی و ...
- امنیت غذایی و سوءتغذیه: بررسی رابطه شیوع و شدت ناامنی غذایی با فراوانی بیماریها و پیامدهای سلامتی
- سواد غذا و تغذیه: طراحی و اعتبار سنجی پرسشنامه های سواد غذا و تغذیه برای نوجوانان، زنان خانه دار یا شاغل و سایر گروه های سنی و جنسی، بررسی رابطه سواد غذا و تغذیه با فراوانی بیماریها و با پیامدهای سلامتی

خانم دکتر رنجبر:

- عوامل تاثیر گذار بر انتخاب های غذایی: برچسب های بسته بندی محصولات غذایی، تبلیغات و تاثیر رسانه های اجتماعی بر انتخاب های غذایی، ساختار شهری
- آموزش تغذیه سالم: مدل های تغییر رفتار، طراحی بشقاب غذای سالم در مدارس
- الگوهای غذایی: مقایسه الگوهای غذایی مدرن با کلاسیک، طراحی الگوهای غذایی آینده نگر

آقای دکتر سبحانی:

- مطالعه پایداری نظام غذا و تغذیه: مطالعه ابعاد مختلف پایداری رژیم غذایی، اتلاف غذایی، طراحی سبدهای غذایی پایدار (سالم، ایمن، منصفانه، مبتنی بر فرهنگ، دوستدار محیط زیست)
- مطالعه سیاست های غذا و تغذیه در سطح کشور و استان: مطالعه نقش و عملکرد تغذیه در نظام سلامت کشور و منطقه، تحلیل سیاست ها و برنامه های تغذیه ای موجود
- مطالعه نظام های ارزیابی و پایش تغذیه ای: بررسی کلان روند دریافت های غذایی، بیماری های مرتبط با غذا و تغذیه و عوامل موثر

برنامه عملیاتی تحقق اهداف فوق:

۱. راه اندازی رشته علوم بهداشتی در تغذیه در مقطع کارشناسی ارشد
۲. تشکیل تیم های پژوهشی با پژوهشگران سایر شاخه های علوم از جمله ایمنی مواد غذایی و صنایع غذایی، اپیدمیولوژی، آمار زیستی، اقتصاد سلامت، بیوانفورماتیک، آموزش بهداشت، پزشکی اجتماعی، اقتصاد کشاورزی و سایر رشته های مرتبط
۳. تقویت ارتباط با معاونت بهداشتی دانشگاه و انجام مطالعات مبتنی بر مسائل پیش روی این معاونت
۴. ارتباط با گروه های تغذیه جامعه سایر دانشگاه ها و انجام پروژه های آموزشی و پژوهشی مشترک
۵. ایجاد ارتباطات و همکاری با سازمان های بین المللی مرتبط با تغذیه جامعه از جمله WHO، FAO، UNICEF، WFP، UNESCO و IFPRI
۶. مسلط شدن همکاران بخش تغذیه جامعه به مهارت های ترجمان دانش، مطالعات سیستماتیک و متاآنالیز، روش های کیفی انجام مطالعه، مطالعه بر روی داده های انبوه
۷. ارزشیابی و ارتقاء سیستم پایش و ارزیابی تغذیه در سطح دانشگاه علوم پزشکی مشهد
۸. تکمیل بخش تغذیه جامعه و راه اندازی آزمایشگاه تغذیه جامعه در گروه

١. Inoue-Choi M, Lazovich D, Prizment AE, Robien K. Adherence to the World Cancer Research Fund/American Institute for Cancer Research recommendations for cancer prevention is associated with better health-related quality of life among elderly female cancer survivors. **Journal of clinical oncology** 2013; 31: 1758 .
٢. Kafatos A, Codrington CA. Nutrition and diet for healthy lifestyles in Europe: the 'Eurodiet' Project. **Public Health Nutrition** 1999; 2: 327-8 .
٣. Aranceta Bartrina J. Nutrición comunitaria. **El Sevier Doyma** 2010; 16: 51-5 .